

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

*Н. С. Ліба, Д. В. Максименко, кандидати економічних наук
Мукачівський державний університет*

Розглянуто особливості діяльності сільськогосподарських підприємств, які впливають на процес прийняття управлінських рішень. Розкрито основні завдання для ефективного ведення управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах.

Управлінський облік, управлінські рішення, бюджетування.

Розвиток системи управління має одне з ключових значень для ефективного функціонування сучасного аграрного виробництва. Для прийняття рішень з метою забезпечення ефективної діяльності суб'єктів господарювання необхідно використовувати економічну інформацію, одержання якої забезпечує управлінський облік. Саме економічні відносини через управлінський облік створюють базу для швидкого підйому та істотного збільшення виробництва сільськогосподарської продукції, забезпечення її зберігання та своєчасної реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність побудови управлінського обліку розглядається у працях відомих вчених С. Ф. Голова, Ф. Ф. Бутинця, М. Г. Чумаченка, М. С. Пушкаря, І. Д. Фаріона, О. В. Лишиленка, Л. В. Нападовської, В. Г. Лінника, І. А. Белоусової, О. С. Бородкіна, Б. І. Валуєва, К. Друрі, Р. Ентоні, В. Б. Івашкевича, Т. П. Карпової, Е. Майєра, Р. Манна, Д. Міддлтона, Б. Нідлза, С. Н. Ніколаєвої, В. Ф. Палія, Дж. Ріса, Т. Скоуна, В. І. Ткача, Ч. Т. Хорнгрена, А. Д. Шеремета, А. Яругової та ін.

Незважаючи на численні наукові розробки, проблема створення цілісної системи управлінського обліку в сільському господарстві, яка б враховувала специфіку галузі, залишається невирішеною.

Мета дослідження – обґрунтування організаційних і методичних підходів до впровадження елементів управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах з урахуванням їх специфіки.

Виклад основного матеріалу. У Законі «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність України» управлінський облік ототожнюють із внутрішньогосподарським та подають як систему опрацювання та підготовки інформації для внутрішніх користувачів у процесі управління підприємством. Відповідно, управлінський облік ведеться за рішенням підприємства, є його комерційною таємницею, не регулюється чинними нормативними актами, забезпечує підготовку інформації для прийняття управлінських рішень всередині підприємства.

Управлінський облік є комплексною дисципліною, що включає в себе безпосередньо облік витрат і виходу продукції та ряд інших об'єктів обліку, а також бюджетування й подальший контроль за діяльністю підприємства і його підрозділів та розробку заходів щодо поліпшення наслідків діяльності підприємства на ближню й далеку перспективу. Цей факт свідчить, з одного боку, про необхідність внесення змін до Закону та, з другого – про створення належної системи функціонування управлінського обліку в Україні.

Значення управлінського обліку полягає в тому, що він дає змогу системно розглядати всередині підприємства питання оперативного планування, аналізу, контролю та обліку окремих видів діяльності. Основним критерієм дієвої системи є ефективне управління фінансовими і людськими ресурсами, а управлінський облік забезпечує для цього необхідний механізм та використовує оперативну (первинну) інформацію незалежно від її кількісного виміру, наприклад, відгуки покупців про якість продукції [5].

Запровадження управлінського обліку на підприємствах України потребує висвітлення трьох моментів: по-перше, уточнення функцій управлінського обліку та виконавців; по-друге, формування інформації про понесені підприємством витрати на операційні потреби, вихід продукції та результати діяльності; по-третє, здійснення організаційних заходів.

Управлінський облік має на меті надання допомоги спеціалістам та керівникам фірм і, особливо, об'єднань під час прийняття управлінських рішень. З метою стабільності функціонування сільськогосподарського підприємства, поліпшення його фінансового стану та зростання прибутку від операційної та інших видів діяльності, необхідно:

а) сформулювати належний масив інформації, що характеризує наслідки роботи підприємства та його підрозділів;

б) проаналізувати наслідки діяльності та розробити практичні й стратегічні рішення на альтернативній основі щодо перспектив діяльності підприємства;

в) здійснювати систематичний контроль за дотриманням окремими виконавцями, у першу чергу, керівниками підрозділів (центрів витрат та центрів прибутку) завдань, передбачених керівництвом фірми щодо витрат і випуску продукції та її реалізації, якщо це доручено підрозділу;

г) підбити підсумки за результатами контролю щодо наслідків діяльності підрозділів та розробки завдань на перспективу [3].

Виконання намічених заходів потребує формування належної інформації щодо завдань підприємства та його підрозділів і фактичних даних про їх виконання, а також вивчення причин, що призвели до виникнення відхилень. При цьому має здійснюватися оперативний контроль за наслідками діяльності та розробка заходів щодо запобігання негативним наслідкам. Тому ігнорувати особливості діяльності кожного підприємства не можна, як і при створенні єдиної системи управлінського обліку для конкретної галузі, наприклад, для промисловості і сільськогосподарського

підприємства, через істотні особливості кожного з них. З огляду на це, доцільно розглянути зазначене питання більш детально [6].

Вивчення умов функціонування сільськогосподарських підприємств України в сучасних умовах свідчить про їх істотні особливості порівняно з підприємствами інших галузей народного господарства, що впливає на побудову управлінського обліку. Ці особливості стосуються багатьох аспектів, зокрема менеджменту, економіки, технології, організації діяльності тощо (див. рисунок).

Зазначені особливості діяльності сільськогосподарських підприємств впливають на процес прийняття управлінського рішення. Одночасно слід визнати, що ряд моментів визначають побудову безпосередньо обліку. Найбільш істотними серед них можна назвати такі:

- використання у виробничому процесі біологічних активів;
- наявність звітності про собівартість валової і товарної продукції;
- наявність великої кількості статей витрат, які вважаються прямими;
- нерівномірність проведення витрат протягом виробничого періоду;
- наявність особливої групи витрат, які можна віднести до умовно-змінних [3].

Для створення ефективного управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах необхідно вирішити цілу низку завдань [4]:

а) з'ясувати суть та визначити місце управлінського обліку в інформаційному забезпеченні управління виробництвом;

б) дослідити теоретико-методологічні засади розвитку управлінського обліку, встановити закономірності такого розвитку та можливості практичного використання його положень в обліку сільськогосподарського виробництва;

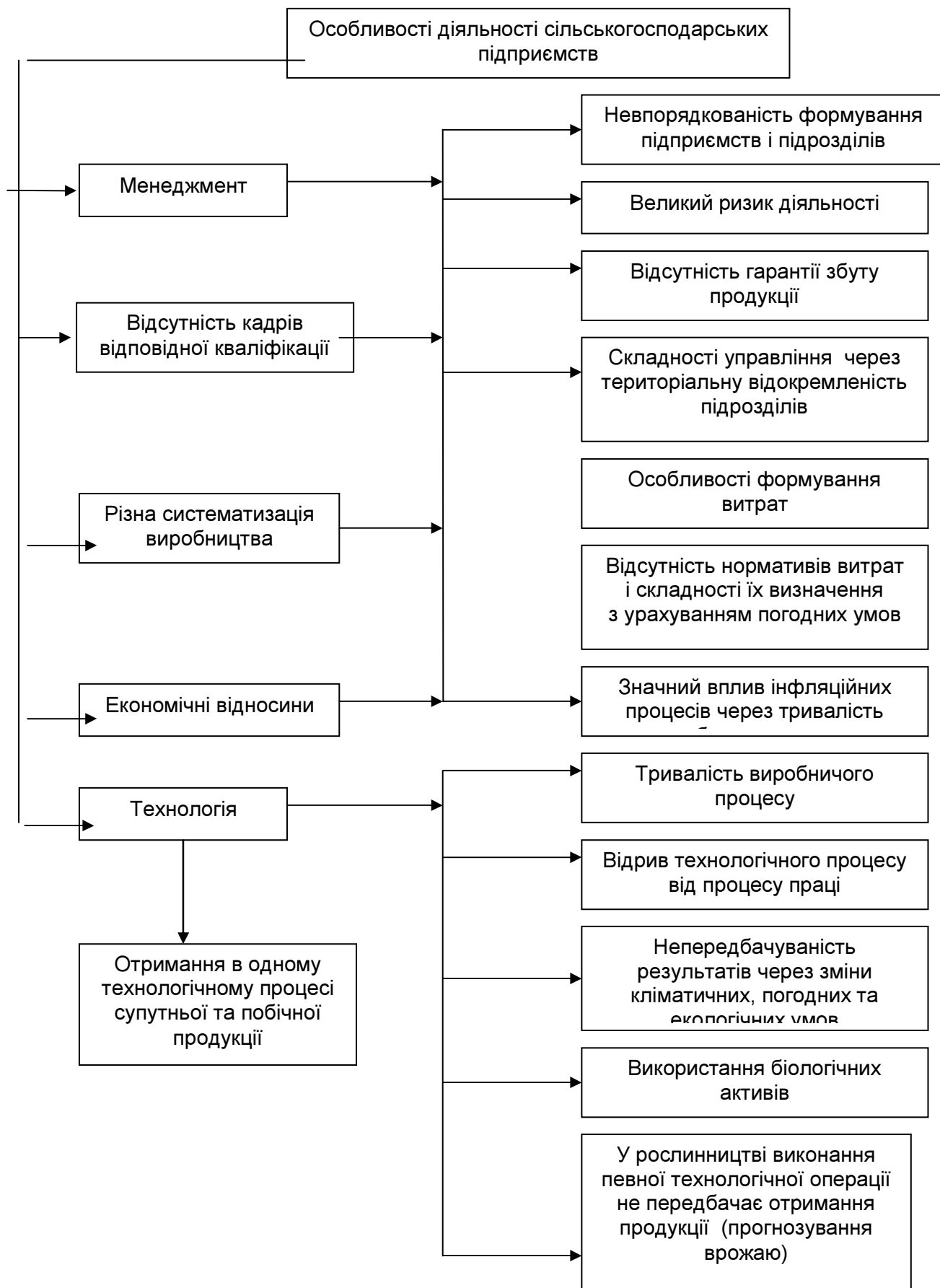
в) розробити практичні рекомендації щодо організації та методу аналітичного обліку витрат на виробництво в сільському господарстві, включаючи його управлінський аспект;

г) дослідити особливості функціонування та дієвості системи внутрішньогосподарського планування (бюджетування) як способу контролю та оцінки ефективності управлінських рішень;

д) виділити особливості застосування прогресивних методів обліку витрат в сільськогосподарських формуваннях з виробництва продукції сільського господарства та визначити напрями повнішого їх використання;

е) розробити пропозиції щодо створення та вдосконалення існуючої системи управлінської звітності;

ж) розробити пропозиції щодо автоматизації облікового процесу та внутрішньогосподарського планування (бюджетування) для покращення обліку досліджуваних підприємств, оскільки застосування комп'ютерної техніки покращує інформаційний доступ, координацію діяльності роботи підрозділів і вирішує значне коло внутрішніх управлінських проблем підприємства.

Особливості діяльності сільськогосподарських підприємств [3]

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, організація розробки і впровадження системи управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах повинна проходити у поступовому, взаємообумовленому та обґрунтованому втіленні в практичну обліково-аналітичну діяльність ідей управлінської орієнтації. Подальші дослідження в цьому напрямі є перспективними. Зважаючи на складність окресленої проблеми, у статті, присвяченій розгляду одного з її аспектів, вирішити повністю це неможливо.

Список літератури

1. Белова І. М. Управлінський облік в умовах сільськогосподарського виробництва / І. М. Белова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/sre/2012_1/234.pdf
2. Копійка О. В. Особливості формування облікової політики сільськогосподарських підприємств / О. В. Копійка // Держава та регіони. – 2007. – № 3. – С. 113–115.
3. Моссаковський В. Б. Управлінський облік та його особливості у сільському господарстві [Електронний ресурс] / В. Б. Моссаковський, С. Я. Бублик. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/153/35/>.
4. Пантелюк Л. Особливості управлінського обліку в сільському господарстві [Електронний ресурс] / Л. Пантелюк, І. Лепетан. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2013_11_21_22_kampodilsk/sekcija_2_2013_11_21_22/osoblivosti_upravlinskogo_obliku_v_silskomu_gospodarstvi/36-1-0-741
5. Тлущкевич Н. Організація управлінського обліку (практика впровадження на сільськогосподарських підприємствах) / Н. Тлущкевич // Бухгалтерський облік та аудит. – 2007. – № 7. – С.13–25.
6. Яворов В. В. Удосконалення управлінського обліку на сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / В. В. Яворов. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/e_apk/2010_3/10_03_23.pdf

Рассмотрены особенности деятельности сельскохозяйственных предприятий, влияющие на процесс принятия управленческих решений. Раскрыты основные задачи для эффективного ведения управленческого учета на сельскохозяйственных предприятиях.

Управленческий учет, управленческие решения, бюджетирование.

The article deals with the peculiarities of agricultural enterprises that affect the decision making process. The basic task for the effective management accounting in agricultural enterprises.

Management accounting, management decisions, budgeting.